

Karaktärisering och kulturhistorisk värdering

Almundsryds kyrka

Almundsryds socken i Tingsryds kommun
Kronobergs län

Smålands museum
David Fuchs
2008

Inledning

Bakgrund och syfte

I samband med upprättandet av vård- och underhållsplaner för kyrkor i Växjö stift har Smålands museum på uppdrag av BSV arkitekter & ingenjörer AB i Värnamo genomfört en karakterisering och kulturhistorisk värdering av Almundsryds kyrka. De kyrkor som berörs är de som tillhör Svenska kyrkan och omfattas av kulturminneslagen, dvs. kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen. Karakteriseringen och den kulturhistoriska värderingen syftar till att användas som underlag för vård- och underhållsplanen.

Nedanstående material består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör samt en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering samt arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. De redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning i kyrkobyggnadens historia.

Kulturhistorisk bedömning

En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan kontinuerligt föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljön i sin helhet, men också till värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning

Kortfattad historisk beskrivning

Almundsryds socken omnämns första gången i skriftliga källor 1427 och skrivs då ”Almeseryd socken”. Under tidig medeltid utgjorde Almundsryds församling tillsammans med Urshult en församling benämnd Hvaembo vars första kyrka var belägen på Vemboö. I mitten av 1300-talet delades Hvaembo församling, varvid nuvarande Almundsryds församling tillskapades och kom att bilda annex till Urshult. Den nya kapellförsamlingen fick namnet ”Nykyrka”, senare Ytra socken och slutligen Almundsryd. I samband med den nya församlingens tillkomst uppfördes den första kyrkan, en liten träkyrka, som var belägen alldeles intill den nuvarande kyrkan. Med tiden blev denna kyrka för trång för den växande församlingen och under biskop Esaias Tegnér's episkopat blev det alltmer aktuellt att uppföra en ny kyrka. Den nya kyrkan uppfördes i Ryds samhälle mellan åren 1828-31 utifrån ritningar upprättade vid överintendentensämbetet, ÖIÄ 1802. Vid byggandet av den nya kyrkan skall det ha utförts 21.000 mansdagsverken och 18.000 kvinnodagsverken. Invigningen skedde på midsommardagen 1832 och leddes av kontraktsprosten Samuel Elmgren.

Almundsryds gamla kyrka blev om- och tillbyggd i början av 1700-talet. Ett äldre vapenhus i anslutning till västgaveln revs och kyrkan blev på längden utökad till lika kyrkans bredd. Samtidigt tillbyggdes ett nytt vapenhus. Kyrkans mått uppgick på längden till 25 meter, bredden till 9 meter och en höjd av 12 meter. Att kyrkan förlades till denna plats förklaras av att där tidigare legat en gammal kultplats som folket sedan hednisk tid haft för sed att besöka. En avbildning av den gamla kyrkan utfördes av okänd konstnär på en tapet i Kompersmålå gård, en kopia av denna utfördes år 1924 av konstnären Henrik Nordenberg.

Kyrkan är byggd av sten, 41 meter lång, 19,6 meter bred, med en vägghöjd på 6,5 meter och ett torn som reser sig 33 meter över mark. Stilmässigt hänför sig kyrkan till nyklassicismen. Det rektangulära kyrkorummet avslutas i öster med ett halvrunt korparti och i väster med ett lanterninförsett torn samt på norra sidan en utbyggd sakristia. Nya kyrkan byggdes intill den gamla med endast en smal gång som skilde dem åt.

Församlingens natursköna läge invid Åsnen och Mörrumsåns vattensystem gjorde orten lämplig för de kring sekelskiftet vanliga kurorterna varvid samhället Ryd med Rydsbrunn, placerat alldeles i kyrkans närhet, kom att bli ganska känt. Detta jämte tillkomsten av Fridafors pappersbruk samt Ryds glasbruk har haft till följd att församlingen till stora delar förblivit opåverkad av de stora befolkningsminskningar vilka drabbat många andra landsbygdsförsamlingar.

Exteriör

En bred gång, belagd med kvadratiska sjöstensplattor, leder fram till kyrkans tornentré från den asfalterade parkeringen belägen alldeles väster om kyrkan. Ingången till kyrkogården flankeras av två kraftiga, huggna stenstolpar krönta med stenklot.

Kyrkan är uppförd utifrån en rektangulär plan med kvadratisk torn i väster och en halvrund absid i öster. På kyrkans norra sida ligger en utbyggd sakristia. Väggarna är spritputsade och avfärgade i en ockragul kulör. Fönster- och dörromfattningar är utförda i slätputs och avfärgade i samma kulör som omgivande fasadputs. Kyrkans sockel, som skjuter ut cirka en decimeter från fasadlivet, har en fasad ovensida och är avfärgad i en ljus kimröksgrå kulör. Utmed långhusets takfot, liksom på absiden, löper ett kraftigt listverk i trä målat i samma ljusa gula kulör som fasaden.

Taken på såväl långhus, torn, absid och sakristia är täckta med kopparplåt. På samtliga takfall är vattenavrinningen ordnad med ståndrännor på taket vilka leder ned vattnet till stuprör av koppar. Dessa ansluter vid mark till en nedlagd dagvattenledning.

Tornentrén markeras av en huggen omfattning i grå granit. Framför entrén ligger en naturstenstrapp utförd med tre steg varav det översta utgörs av ett vilplan. I anslutning till trappen finns på vardera sida ett enkelt svartmålat räcke. Kyrkportarna är klädda med en profilerad panel lagd i ett rombformat mönster där den mitterta romben dekorerats med ett enkelt träkors. Ovan entréporten sitter ett spröjsat lunettfönster vilket skiljs från porten med ett kraftigt profilerat listverk i trä.

Ovan västportens spröjsade lunettfönster sitter ett ovalt fönster, på mitten delat av en tvärpost. Vardera halvcirkeln är sedan försedd med ett spröjsat lunettfönster. Ovan fönstret sitter en inmurad gjutjärnshäll med förgylld text i svag relief. Texten lyder ”PS: 5:8 ÅR 1829 DET TOLFTE AF K. CARL XIV JOHANS FRIDSÄLLA REGERING FULLBORDADES ALMUNDSRYDS KYRKA FRUKTET GUD ÄRER KONUNGEN ÄLSKER BRÖDERNA”

På vardera sida tornet i entréplan sitter ett rektangulärt tvåluftsfönster med spröjsade bågar. Varje båge delas av spröjsen in i tio rutor. På norr och sydfasaden i höjd med tornkammaren sitter ett runt fönster utformat i likhet med det på västra fasaden. På tornets västra fasad finner man även fyra svartmålade siffror i smide vilka anger kyrkans byggnadsår 1830. I höjd med klockorna är tornet försett med dubbla rundbågade tornluckor i alla fyra väderstreck. Luckorna är klädda med en liggande, profilhyvlad panel och målade i en kromoxidgrön kulör.

Tornet är försett med ett pyramidformat kopparklätt tak krönt av en kvadratisk kopparklädd lanternin vars hörn markeras av svagt utskjutande risaliter. I det försiktigt indragna, bågvalvda fältet på vardera sida av lanterninen finner man en urtavla med förgyllda romerska siffror och visare. Lanterninen kröns av en förgylld kula och kors. På väggen under lanterninens takfot löper en tandsnittsfris. Under torntakets fot löper ett listverk i trä i likhet med det som står att finna på kyrkans långhus och absid.

På långskeppets västra gavel, på var sida tornet, i höjd med orgelläktaren sitter ett spröjsat lunettfönster.

På långskeppets norra fasad finns fyra stycken högresta bågvalvda fönster med solbänkar av grå granit. Fönstren sitter svagt inskjutna i fasaden och är målade i samma kromoxidgröna kulör som kyrkans entréportar och ljudluckor.

Långskeppets sydsida har i likhet med nordfasaden fyra bågvalvda fönster vilka av mitt- och tvärpost delas in i fyra lufter. Mitt på fasaden finns en dubbelport, utformad i likhet med kyrkans huvudport i väster. Liksom västporten kröns sydporten av ett kraftigt listverk i trä. Ovan listverket sitter ett fönster utformat i överensstämmelse med överdelen på kyrkans övriga fönster. Samtliga fönster har i efterhand kompletterats med blyspröjsade innerbågar med inlägg av färgat katedralglas.

Kyrkans absid har två fönster, identiska med de på långskeppet. Rakt i öster, några meter över mark, finns en slätputsad, lunettformad nisch vilken tidigare förmodligen rymt ett fönster som murats igen vid någon av kyrkans tidigare renoveringar.

Den utbyggda sakristian har en ingång i väster. Framför ingången ligger en trappa av huggen granit. Dörren, vilken är utformad i likhet med kyrkans västra och södra entré, är försedd med ett rektangulärt överljus. Ovan porten hänger en svartmålad lykta. Till vänster om dörren sitter ett tvåluftfönster indelat i sex rutor. I putsen på norra fasaden finner man en inmurad gravhäll i gjutjärn från 1762. Centrerat på östra fasaden sitter ett fönster utformat i likhet med det på sakristians västra fasad. På marken i anslutning till sakristians östra vägg finns en kopparklädd lucka vilken leder ned till ett mindre källarutrymme som används för förvaring.

Exteriöra förändringar

Exteriört har Almundsryds kyrka under årens lopp genomgått ett antal förändringar. Den tidigaste skedde 1911 då kyrkan försågs med nya dörrar och vindfång, fönstren kompletterades med innerbågar och tornet reparerades och försågs med ny beklädnad samt att tornentrén försågs med en portalomfattning i huggen granit.

År 1917 uppförs olovandes ett brädiskjul avsett som bårhus. Detta var placerat öster om kyrkan, ungefär mitt på den breda gång som löper i nord-sydlig riktning. En omtäckning med kopparplåt utförs på tornlanterninen 1931. Vid samma tillfälle sker även viss ombyggnad av densamma. År 1945 installeras ett elektriskt tornur varvid tornlanterninen förses med urtavlor i samtliga väderstreck.

Nästa exteriöra förändring sker 1957 då församlingen beviljas tillstånd att ersätta kyrkans befintliga tak av tegel med kopparplåt. Vid samma tillfälle genomförs en renovering av fönstrens ytterbågar vars spröjsning tjänat ut.

En mer omfattande exteriör renovering utförs 1959. Vid detta tillfälle utvidgas den befintliga kyrkogården med ett 8200 kvadratmeter stort område öster om kyrkan. Vid samma tillfälle låter man även utvidga kyrkans förplats samt uppföra ett kapelliknande bårhus. I nära anslutning till kyrkan uppförs även en kombinerad toalett- och redskapsbod. Kyrkans fasadputs renoveras och fönstren målas om såväl ut- som invändigt. I anslutning till kyrkan nedgrävs en regnvattenledning samtidigt som åskledaranläggningen läggs om. Långhusets takstolar förstärks genom påspikning av dubbla, mot varandra diagonalt ställda, 1" x 4" bräder på varannan takstol. I samband med arbetena sker även förgyllning av kyrkans urtavlor.

År 1961 ordnas en ny upphängningsanordning samt installeras en elringningsanordning för kyrkans tre kyrkklockor. Klockorna förses även med nya kläppar. En omförgyllning av korset och kulan på kyrkans tornspira genomförs 1981 av makarna Hörberg.

År 1990 erhåller församlingen tillstånd till att utföra en utvidgning av kyrkogården mot hönslyttefjorden öster om nuvarande kyrkogård.

1996 sker en mer omfattande exteriör renovering utifrån handlingar upprättade av Arkitektgruppen Jörgen Ellerfors. Denna renovering innefattar en renovering av kyrkans fönster, portar och ljudluckor vilka rengörs från färg, lagas där rötskador påträffas och därefter målas med linoljefärg. En putsrenovering genomförs, där kyrkans tidigare vita fasadfärg ersätts med en mjuk guldockra vars motsvarighet påträffats i underliggande färgskikt. Avfärgningen utförs med kalkfärg våt. Vidare renoveras kyrkans taklistor av trä liksom dess portar och ljudluckor. Västfasadens portalomfattning i granit liksom kyrkans fönsterbleck i granit högtryckstvättas. Inmurade stuprörsstift ersätts med dito i rostfritt stål. Trappor och plan vattenblästras för att sedan fogas om med ett hydrauliskt kalkbruk. Till källartrappen på kyrkans norrsida tillverkas nya luckor i trä som kläs med kopparplåt.

Rötskadade räcken av trä på tornets lanternin avlägsnas. Tornets urtavlor rengörs varefter siffror och visare förgylls.

År 2008 pågår arbeten med att reparera skador på torntakets och långhusets fotrännor vars relativt omfattande skador gett upphov till läckage i takfoten under en längre tid. Detta läckage har medfört att stora delar av underliggande taksvall och takstolstassar ådragit sig stora rötskador. I samband med de pågående arbetena utförs även en genomgripande renovering av kyrkans fönster, portar och ljudluckor.

Interiör

Vapenhuset utgörs av ett närmast kvadratisk rum. Innanför kyrkportarna har man tillskapat ett vindfång. Väggarna är slätputsade och avfärgade i en ljus gul kulör. Taket, av kilsågade bräder, är målat i en ljus grå kulör. I takets mitt hänger en stor lykta utformad som en lanternna. I taket finns även två moderna ljusarmaturer monterade. Golvet är belagt med kvadratiska kalkstenplattor. Den dubbla entréporten är på insidan klädd med en stående profilerad panel medan vindfångets dörrar utformats med vardera tre fasade speglar.

På väggen under fönstret på norra och södra väggen sitter en panelradiator. På den östra väggen, på var sida om dörren som leder in till kyrkorummet hänger en tavla. Den högra rymmer en lista över de präster som tjänstgjort i kyrkan, s.k. Series Pastorum, medan den vänstra är försedd med en kort text, författad av kyrkoherde Lennart Kvist.

Mitt på golvet ligger en fiskbensmönstrad matta i grå och bruna färgtoner. Ett dopträd är placerat i vapenhusets sydöstra hörn och på motstående sida står ett enkelt bokstall samt en rullstol och en anslagstavla. Dörrarna som leder in till kyrkorummet, liksom det väggparti som omsluter dem, är glasat. Såväl dörrarna som det omgivande spröjsade glaspartiet är målat i en ljusgrå kulör och tillverkades vid renoveringen 2001 efter en ritning upprättad 1911.

Innanför dörrarna, i kyrkorummets västligaste ände, leder trappor i såväl norr som söder upp till orgelläktaren. Framför vardera trappa finns ett litet inbyggt utrymme. På norrsidan inryms ett kapprum, handikapptoalett samt ett låst förvaringsutrymme. På den södra sidan innanför kapprummet finns ett samtals/andaktsrum försett med några stolar och ett litet bord med krucifix.

Golvet i hela kyrkorummet, frånsett under bänkkvarteren, är liksom i vapenhuset belagt med kvadratiska kalkstensplattor i två kulörer. I bänkkvarteren ligger ett slipat och oljat furugolv.

Orgelläktaren bärs upp av åtta synliga kolonner och fyra halvkolonner. I de inbyggda utrymmena finns ytterligare två kolonner och två halvkolonner vilka tidigare varit synliga i kyrkorummet. Kolonnerna är målade i en ljusgrå kulör med en sockel i något mörkare nyans samt överst försedda med ett enkelt krön vars detaljer är målade i engelskt rött samt förgyllda med bladguld. Dörrarna in till läktarunderbyggnaderna är släta och målade i samma grå kulör som övriga dörrar.

På läktaren finns två fasta bänkrader på var sida om det centralt placerade orgelhuset. Bakom detta leder en dörr in till tornkammaren. I denna förvaras en del äldre möbler liksom ett antal förvaringskåp innehållande diverse böcker m.m. I rummets nordvästra hörn finns en dörr och bakom denna en trapp som leder vidare upp i tornet. På tornets nästa avsats förvaras en del äldre kyrkliga inventarier. Däribland kan nämnas en kyrktupp vilken tidigare suttit på en klockstapel i anslutning till gamla kyrkan och vars ålder troligtvis hänför sig till 1400-talet.

I samma utrymme förvaras även fundamentet till det stora strålglansuret. På nästa avsats hänger kyrkans tre klockor.

Taket under läktaren har kilsågade bräder målade i en ljusgrå kulör. I taket finns tre infällda lysarmaturer. En skarv i taket avslöjar att man vid en tidigare renovering låtit flytta fram läktarbarriären och utökat orgelläktarens yta åt öster. Barriären är målad i en grå kulör med detaljer i rött och guld samt i mitten dekorerad med en förgylld lyra.

I kyrkorummets nordvästra hörn, under orgelläktaren, står en klotformad ljusbärare i svart smide samt några lösa stolar och ett psalmboksställ. På motstående sida finner man en kökssoffa med bord och två stolar, ett piano, en mindre kororgel samt ett litet altare. På altaret står en trearmad ljusstake. Ovanför altaret finns ett stort träkors, vilket ingår i ”lillkyrkan” som genom en teknisk lösning omfattar de tre bakre bänkraderna i det sydvästra kvarteret.

Långhusväggarna är nedtill försedda med en bröstpanel bestående av ett flertal sammanfogade, inramade träspeglar. Väggarna är för övrigt slätputsade och avfärgade i en ljus, svagt gulaktig, kulör. På kyrkorummets södra vägg hänger fem mässingslampetter, två nummertavlor. På den norra väggen hänger fyra lampetter, två psalmnummertavlor samt ovan sakristians dörr ett stort strålglansomramat ur. Detta hängde tidigare på den östra väggen över altarpredikstolen.

Utöver väggarnas lampetter utgörs kyrkorummets belysning av sammanlagt tio stycken ljuskronor. Åtta stycken av dessa är utförda i mässing och två i glas. Över bänkkvarteren hänger sex stycken mässingskronor i två rader och resterande två mässingskronor är placerade i taket ovan orgelläktaren. De två glaskronorna hänger på ömse sidor om altaret framme i kyrkans kor. På ömse sidor om koret, på väggen direkt under taklisten, finner man två moderna ljusramper med ett antal riggade strålkastare vars huvudskaliga funktion är att belysa koret.

I mötet mellan kyrkans långhusväggar och tak löper ett kraftigt listverk i trä målat i en mörkgrå kulör. Kyrkorummets tunnvalvda tak, av kilsågade bräder, är målat i en ljusgrå kulör. På ett par punkter över kyrkans mittgång liksom ovan orgelläktaren hänger en liten högtalare.

Kyrkorummets bänkinredning har en enkel, öppen utformning. Bänkkvarteren är uppdelade i fyra sektioner med vardera sju bänkrader i de främre kvarteren och tolv i de bakre. På bänksitsarna ligger tunna sittdynor klädda i ett mörkrött tyg. Bänkarna är målade i tre grå kulörer samt försedda med en tunn röd linje som förstärker profileringen på inramningen av bänkgavlarnas speglar. Utmed långhusets sidoväggar, ovanför de låga sektionsradiatorerna, löper långa enkla sittbänkar. Framme i koret, vilket ligger upphöjt två steg över kyrkorummets golv, finns på ömse sidor av absiden svagt rundade korbänkar. Från långskeppets båda sidogångar har man anordnat sluttande ramper upp till koret.

I korets norra del står en kororgel samt en flygel. På sydsidan en ambo, en äldre predikstol, placerad på ett lågt träfundament, en dopfunt i trä, ett processionskrucifix samt två ljusbärare. Mitt i koret ligger en mindre kormatta. I koret står även en äldre stol utförd i ek. Dopfunten är skänkt av makarna Carl och Johanna Adamsson i Ålshult i samband med kyrkans renovering 1911 och är dekorerad med snidade motiv föreställande ett träd, en duva liksom Guds allseende öga.

Altarringen är utformad med en öppen balustrad av svarvade balusterdockor, målade i en ljusgrå kulör. Knäfallet är klätt med ett blått sammetstyg. På mitten av altarringen finns en förgylld festong i relief utförd på en slät blå bakgrund.

Det rektangulära altaret i trä är utfört med en kraftig skiva. Varje hörn markeras av en utskjutande kannelerad pelare med växtornamenterat, förgyllt krön. På altaret står ett litet krucifix samt två glasljusstakar.

Mest framträdande i koret är altarpredikstolen. Denna är placerad mot korets östvägg och nås via trappor som leder upp bakom en lägre skärmvägg på vardera sida. Korgen är försedd med inramade fält dekorerade med figurativa bilder föreställande ett genomkorsat hjärta, tavlor med tio guds bud samt en kalk. Hela anordningen, vilken är målad i grått och blått samt försedd med riklig förgyllning, har tydligt klassicerande stildrag och utgör tillsammans med orgelfasaden en väl sammanhållen enhet.

På korväggen finns ett antal bilder, vilka utförts direkt på putsen. Det centrala motivet är en fondmålning utförd av konstnären David Ralson som tolkar Matteusordet om ”Människosonen, som kommer på himmelens skyar”. De två andra målningarna är kopior av verk, signerade Fredrik Westin. Till höger Kristi uppståndelse, originalet till denna målning återfinns i Kungsholms kyrka och till vänster Kristi förklaring vars original står att finna i Jacobs kyrka. I anslutning till korfönstren finns dessutom en dekorativ målad drapering.

Sakristian, vilken är uppdelad i två rum, nås via en dörr på norra långhusväggen. Det större har ett golv av smalspontad furuplank målat i en grå kulör. Taket är av modernare snitt, spikat som panel med breda lock och sedan laserat. Detta tillkom vid renoveringen 1960. Väggarna är målade i samma ljusa färg som kyrkorummet. Värmen är ordnad genom en sektionsradiator på västra väggen och en panelradiator på den östra. På norrväggen finns ett ställ monterat för förvaring av kyrkans kollektåvar. Mitt på golvet står en stor möbel för textilförvaring kombinerat med ett lägre parti avsett som arbetsbord. Mot den östra väggen står väggfasta förvaringsskåp. Det mindre, östra, rummet har platsmatta på golvet och rymmer en diskbänk samt en enklare skåpsinredning. Fönstren i sakristian är på insidan järnbeslagna med kraftiga smidda stänger.

Interiöra förändringar

De interiöra förändringarna i Almundsryds kyrka har genom åren varit många och bitvis tämligen omfattande. Den första i raden sker 1911. Vid detta tillfälle anläggs en värmekammare under kyrkans sakristia, väggarna putsas om, kyrkorummet förses med ett kalkstengolv, nummertavlorna flyttas till en plats bredvid altaret. Den äldre bänkinredningen byts ut mot en ny öppen bänkinredning. De äldre dörrspeglarna placeras som väggpanel utmed långskeppets väggar. Orgelläktaren flyttas fram, en ny altarring tillverkas och kyrkorummets väggar avfärgas i en ljusgul ton. Taket reveteras och förses med omfattande takmålningar.

År 1917 utförs olovandes en ekådring av kyrkans bänkinredning samt tillkommer ett iögonfallande bibelspråk på kyrkväggen.

År 1932 framläggs ett förslag till installation av elektrisk belysning. Tre år senare installeras ett nytt värmesystem med lågtrycksånga. I samband med biskopsvisitationen 1944 invigs kyrkans nya orgelverk.

År 1959 genomförs en mer genomgripande renovering utifrån ett förslag upprättat av Hans Lindén. Det är vid denna renovering som trapporna till kyrkans torn och läktare flyttas från vapenhuset till kyrkorummets västra del. I vapenhuset läggs ett nytt golv av kalksten. I samband med arbetena på orgelläktaren utförs en sänkning av densamma med 50 cm varvid läktarens kolonner avkortas med motsvarande längd. Längst ned i kyrkorummet avlägsnas fem bänkrader på var sida mittgången för tillskapandet av en pelargård under läktaren. Bänkarna byggs om för en ökad sittkomfort och förses med helt nya bänkgavlar. Kyrkorummets fyra ljuskronor kompletteras med fyra nya kronor som därefter placeras i två rader över kyrkans bänkkvarter. Predikstolen över altaret sänks med 30 cm och det strålglansomramade uret flyttas från korväggen till norra långhusväggen ovanför dörren in till kyrkans sakristia. I koret ersätts de befintliga korfönstren med nya, försedda med bränt antikglas och korplanet utökas samt förses med ett nytt altare av trä. Korväggens äldre målerier rengörs och konserveras samtidigt som de omfattande takmålningarna från renoveringen 1911 målas över. Kyrkbänkarna målas om i en oxblodsrod kulör och samtliga förgyllningar i kyrkorummet omförgylls. I samband med tillkomsten av ny värmeanläggning, där befintliga ångvärmesystem ersätts med varmvattenledningar, uppförs en skorsten i mötet mellan sakristia och långhusvägg. Kyrkan förses även med nya elinstallationer.

År 1960 renoveras kyrkans orgel varvid orgelfasaden breddas med en meter var sida. Två år senare tillkommer David Ralsons fondmålning föreställande Kristi tillkommelse enligt Matteus.

Läktarens underbyggnader tillkommer år 1992 utifrån ett förslag upprättat av K-konsult Sydost AB. Till följd av att felaktiga handlingar tillställts utförande hantverkare kommer underbyggnaderna inte till genomförande i enlighet med det utseende som förordats av riksantikvarieämbetet.

Den senaste i raden av renoveringar genomfördes under 2001 och omfattande i korthet en omdisponering av kyrkans kor med borttagande av en bänkrad i kyrkans främre del samt en utökning av korgolvet liksom en delning av altarringen. Altarringens knäfall försågs även med ny stoppning samt med ett nytt tyg. Mellan kor och bänkar placerades infälld belysning under en armerad glasskiva. Reveteringen i kyrkans tunnvälvda tak nedtogs och underliggande brädtak rengjordes och målades. Likaså plockades vapenhusets gamla brädtak fram. Den gamla predikstolen målades om och läktarorgeln genomgick en renovering. En invändig renovering utfördes även av kyrkan puts samt av fönster, dörrar och bänkar. I sakristian placerades en ny möbel för textilförvaring. Ett brandlarm med linjedetektor installerades i kyrkorummet och på kyrkvinden utfördes en isolering med glasull. I samband med de pågående arbetena utfördes en komplettering av kyrkans ljudanläggning, en översyn och elektrifiering av kyrkorummets ljuskronor samt montering av ett nytt urverk.

Kyrkogården

Almundsryds kyrkogård är stor till ytan och har varit föremål för utvidgningar vid ett flertal tillfällen. Kvarteren har olika karaktär beroende på vid vilken tid de har anlagts. Den äldsta delen, vilken sannolikt har anor från medeltiden, ligger söder om kyrkan. Kvarteren norr om kyrkan anlades under 1800-talet. Tre nya områden har anlagts under 1900-talet och man kan i dessa områden utläsa hur gravskicket förändrats under 1900-talet.

De äldre kyrkogårdsdelarna och även större delen av de nyare, består av kistgravar. På 1960-talskyrkogården finns en urlund. Invid denna finns ett mäktigt ekkors, 6,5 meter högt, skänkt av Ålshults gods. Det ursprungliga korset byttes ut i samband med en inre renovering 2001 då

dess korsarmar var svårt rötskadade. Korsets stam togs tillvara och återanvändes till ett mindre kors inne i kyrkan. Detta är placerat på södra väggen ovanför altaret i lillkyrkan. På 1990-talskyrkogården finns en minneslund. I anslutning till denna finns en fontän. I 1920-talskvarteret och i urnlundan på 1960-talskyrkogården finns brunnar. Öster om 1870-talskvarteret finns ett område som inte är indelat med gravkvarter. I norra delen av detta område finns ett par rader med bortplockade gravvårdar.

Den äldsta delen av kyrkogården omgärdas av en vallmur av gråsten, till största delen kallmurad men mot väster delvis fogad med bruk. Ovanpå muren växer en häck. Utanför muren på södra sidan står pyramidekar planterade och på västra sidan växer en kastanj och diverse buskar. Kvarteren från 1870-talet omgärdas av en vallmur av gråsten som delvis är kallmurad och delvis fogad med bruk. På norra sidan är muren mycket låg. Utanför den västra muren växer en kastanj och tre björkar. I nordvästra hörnet är en ekonomibyggnad uppförd. Det område norr om kyrkan som inte kvarterindelats omgärdas av en gråstensmur likadan som den från 1870-talet. 1920-talskyrkogården omgärdas av en stenmur av kvaderhuggen granit med häck och lönnar ovanpå. I öster är det endast mur en bit men häcken och trädraden följer hela linjen. Delen som tillkom på 1960-talet omgärdas i söder av en kallmurad vallmur av gråsten med pyramidekar utanför och en häck en bit innanför. Mot norr avgränsas kyrkogården av en grässlänt med häck ovanpå och björkar innanför. 1990-talskyrkogården omgärdas i söder av en mur med kvaderstenar. Utanför denna är pyramidekar planterade och innanför finns en häck en bit in. I norr och öster omgärdas kyrkogården av en grässlänt med häck ovanpå. På norra sidan är björkar planterade innanför grässlänten.

Huvudentrén i väster har grindstolpar i huggen granit med topprydnad bestående av kulor i samma material. Grindar saknas. Den äldsta delen av kyrkogården har mot söder en trappa med ornerat smidesräcke. 1870-talskyrkogården har i nordväst en ingång som leder till ekonomibyggnaden med bl a toaletter. 1920-talskyrkogården har i norr en trappa i granit med svart smidesräcke. I öster finns en dubbelgrind i svart smide på gråstensstolpar. Väster om 1960-talskyrkogården finns en ingång i norr. Det är endast en öppning där häcken gör uppehåll ett stycke. 1990-talskyrkogården har mot söder en ingång med dubbelgrindar i svart smide, hängda på stenstolpar. Denna ingång ligger mitt emot ingången till 1920-talskyrkogården. I öster finns en öppning där häcken gör ett uppehåll.

Den stora kyrkogården har en trädkrans som består av kastanjer och björkar utanför den västra muren, pyramidekar utanför den södra muren och björkar innanför den norra muren respektive grässlänten. Större delen av kyrkogården omgärdas av en bokhäck. 1920-talskyrkogården omgärdas av en häck ovanpå muren och lönnar innanför denna. Inne på kyrkogården finns få träd. Ornäsbjörkar omramar urnlundan och på 1990-talskyrkogården finns olika sorters träd planterade i dungar. Buskar är planterade på några ställen, bl a i hörnen invid kyrkan och vid soptunnor och vattenkranar samt inne på 1990-talskyrkogården. Gravkvarteren är besådda med gräs. Häckar med ölandstok omgärdar bl a det område norr om kyrkan som inte kvarterindelats samt 1960-talskyrkogårdens västra delar. Gränsen mellan 1960- och 1990-talskyrkogårdarna markeras av en bokhäck. Rygghäckar finns i vissa kvarter.

Frånsett gången fram till kyrkans huvudentré i väster, vilken är belagd med kvadratiska sjöstensplattor, är i stort sett alla övriga gångar belagda med grus. På 1920- och 1990-talskyrkogårdarna finns några asfalterade gångar. Grusgångar leder runt kyrkan och vanligen avgränsas även kvarteren av grusgångar. Enstaka lyktstolpar är placerade längs gångarna.

På de äldre delarna av kyrkogården är gravvårdarna av mycket varierande art. Många grusomgärdade gravar finns här och många av gravstenarna är högresta. Här finns även en gammal sandstenshäll och ett antal gjutjärnkors. På 1920-talskyrkogården är gravvårdarna mer likformiga. Här finns många små gravvårdar och det finns kvarter med både allmänna linjen och rader med barngravar. 1960- och 1990-talskvarterens gravvårdar är mer likriktade med övervägande låga rektangulära stenar. En del äldre gravstenar har återanvänts, främst på gamla kyrkogården.

Minneslunden anlades i mitten av 1990-talet i östra delen av 1990-talskyrkogården. Hittills har drygt 20 gravsättningar utförts där.

Sydväst om kyrkan ligger ett bårhus som ritats av länsarkitekt Hans Lindén. Byggnaden invigdes 1959 och har ett kapelliknande utseende med låga väggar och stor takyta. Fasaderna av högporöst tegel i tredubbel murning är slammade och vitkalkade. Taket är täckt med skiffer. Fönstren är av antikglas och blyinfattade. Bårhusets kraftiga portar är utförda i ek.

En ekonomibyggnad är placerad i kyrkogårdens nordvästra hörn. Fasaderna består av gråsten, för att smälta in i miljön kring kyrkogårdsmuren. Den västra delen innehåller toaletter och uppfördes samtidigt som bårhuset. Den östra delen byggdes till under sent 1960-tal och innehåller omklädningsrum för kyrkvaktmästarna.

I början av 1990-talet uppfördes en maskinhall öster om 1920-talskyrkogården. Byggnadens fasader är klädda med röd stående locklistpanel.

Inventarier

Äldsta inventarieförteckningen är från 1830 och omfattar vad som bevarades från gamla kyrkan.

Kyrkans viktigare inventarier utgörs idag främst av: En kyrktupp från 1400-talet, storklocka (omgjuten 1884) troligen härstammande från medeltiden, lillklocka från 1684 (omgjuten 1912), nattvards kalk i silver från 1700-talets mitt, Paten från 1755, oblatask i silver från 1701, Sockenbudskalk från 1770, två silverkannor från 1764 resp. 1736, predikstol från gamla kyrkan, 2 apostlabilder från gamla kyrkan målade på 1600-talet. En ekstol från 1684, en kyrkalm från 1742 samt en håv av brun sammet, ljuskronor av glas och mässing från 1700-tal och tidigt 1800-tal.

Kulturhistorisk bedömning

Almundsryds kyrkan är uppförd mellan åren 1829-30 i Carl Johan-tidens klassiska stil med spritputsade väggar av gråsten avfärgade i en ljus guldockra.

Exteriört utmärker sig Almundsryds kyrka främst genom tornlanterninens ganska säregna inklädnad utförd i kopparplåt som utfördes vid renoveringen 1959 samt genom den praktfulla portalomfattning i granit som tillkom i samband med Agi Lindengrens renovering 1911. Andra yttre förändringar som på ett mera tydligt sätt inverkat på kyrkans utseende rör främst taket vars ursprungliga täckning med stickespån ersattes med tegel 1911. År 1959 byttes teglet ut mot dagens skivtäckning av koppar. I övrigt utmärker sig exteriören inte gentemot andra kyrkor byggda vid denna tid. Almundsryds kyrka, med sina högresta bågvalvda fönster, kvadratiska torn och lanternin samt halvrunda absid kan därför ses som en tydlig representant för de nyklassicistiska kyrkorna uppförda vid den här tiden

Interiört har kyrkan genomgått ett flertal genomgripande förändringar vilka lämnat väldigt lite av kyrkans ursprungliga interiör oförändrad. Man möts idag av ett öppet och överskådligt kyrkorum vars nyklassicistiska stildrag tydligt framträder.

Det flödiga ljus som strömmar in genom de högresta fönstren förser rummet med en behaglig belysning samtidigt som innanfönstren med råglas och färgat katedralglas sluter kyrkorummet från yttre intryck och placerar kyrkans centrala motiv i fokus.

Predikstolens placering ovan altaret i fonden tillför rummet en extra dimension. Denna placering av predikstolen utgör en relativt sällsynt företeelse i länets kyrkor och bör slås vakt om vid framtida reoveringar. Dock upplevs en märklig dubbelhet i koret genom närvaron av den gamla predikstolen. Denna skulle göra sig bättre i tornkammarens kyrkomuseum.

Inredningen med kyrkbänkar, orgelbarriär, orgelfasad samt altare och predikstol förstärker genom sin ljusa färgsättning och rikliga förgyllning upplevelsen av rummets nyklassicistiska karaktär. Den sammanhållna färgsättningen bidrar även till att ge rummet en genuin känsla. Predikstolen över altaret med sin rikliga förgyllning i matt och blankguld fungerar som en utmärkt pendang till läktarens orgelfasad. Ett sant smycke i kyrkans inredning utgör även det strålglansomramade uret på norra långhusväggen. Detta hade tidigare sin placering i koret ovan altarpredikstolen. Den öppna bänkinredningen, delad i fyra kvarter i rummets mitt och sidogångar, samt det imponerande närmast dominerande kalkstensgolvet ger kyrkorummet en ren och närmast katedralliknande karaktär.

De tre altarmålningar som tillsammans med korfönstrens draperimålningar dominerar korets östra vägg och har en avgörande betydelse för upplevelsen av rummet. Målningarna betonar kyrkans riktning mot öster och tydliggör därigenom via sacra. De två grisaillemålningar som flankerar altaret är kopior av verk, signerade Fredrik Westin. Till höger Kristi uppståndelse. Originalen till denna målning återfinns i Kungsholms kyrka och till vänster Kristi förklaring vars original står att finna i Jacobs kyrka. Båda kyrkor härrörande i Stockholm. I korets mitt en målning föreställande Kristi tillkommelse enligt Matteus, utförd 1962 av konstnären David Ralson, Göteryd.

Interiören i Almundsryds kyrka har en betoning på ljus och rymd samt en visuellt strikt symmetrisk uppdelning. Dekoren är bitvis sparsmakad, bitvis på gränsen till överdådig där de tydliga accenterna är placerade i mitt- och tvärxlelns avslutningar. Vid framtida reoveringar känns det därför mer angeläget att slå vakt om rummets ljusa, rymliga och samtidigt intima karaktär än hänsynen till enskilda arkitektoniska element. En fortsatt skötsel så att rummets unicitet och särprägel bevaras är att eftersträva.

Händelseregister

1784	-	Bildande av kyrkobyggnadsfond på initiativ av Josua Colliander
1802	-	Ritningsförslag upprättat av ÖIÄ, Stockholm
1812	-	Vid visitation av biskop Ludvig Mörner i Almundsryd fann denne att endast en mindre del av den nya kyrkans material framforslats
1826	-	I samband med häradssyn 25 aug utsågs den gamla kyrkplatsen som lämpligast för det nya kyrkobygget. Nybyggnaden skulle ske alldeles norr om gamla kyrkan. En utvidgning av kyrkogårdsområdet åt norr

skulle även företas.

- 1829 - Gamla kyrkan riven
- 1828-30 - Nya kyrkan uppförd till en kostnad av 6.666 rdr banco
- 1831 - Första offentliga gudstjänsten hålls i Almundsryds nya kyrka den 25/12
- 1832 - Kyrkan invigd på midsommardagen av kontraktsprost Samuel Elmgren.
- 1911 - Interiör och exteriör renovering arkitekt Agi Lindegren(i Jugendstil)
- Värmekammare anlagd under kyrkans sakristia
- Väggarna omputsade såväl ut- som invändigt
- Nya dörrar samt vindfång
- Nya golv, kalkstensgolv
- Fönster kompletterade med innerbågar
- Nummertavlor flyttade till plats bredvid altaret
- Renovering av altarprydnader
- Nya bänkar anskaffade, äldre bänkdörrar placerade som väggpanel utmed långhusväggarna
- Ekådring av bänkar
- Orgelläktaren framflyttad
- Ny altarring
- Väggarna avfärgade i en ljusgul ton samt oljemålade från golv upp till bänkarnas ovansida.
- Nytt yttertak av tegel
- Yttertrappor omlagda med granit
- Torningången försedd med omfattning i granit
- Ny torntrappa
- Tornet reparerat och försett med ny beklädnad
- Ny dopfunt i trä
- Revetering av kyrkans tunnvalvda tak vilket sedan förses med omfattande takmålningar.
- 1917 - Olovliga åtgärder utförda i kyrkan innefattande ekådring av bänkar. Ett bibelspråk vilket inte ingick i det ursprungliga förslaget har anbragts på kyrkväggen i väl stora och mörka bokstäver samt har ett brädsckjul avsett som bårhus uppförts för nära kyrkan
- 1928 - Vid en inspektion utförd av A. F Wetterqvist konstateras att kyrkan har ett tak klätt med lertegel och ett torn täckt med galvaniserad plåt
- 1931 - Omtäckning av lanternin utförd i kopparplåt samt viss ombyggnad utförd av densamma
- 1932 - Kyrkan firar 100-årsjubileum
- Förslag till elektrisk belysning
- 1935 - Installation av värmesystem med lågtrycksånga, radiatorer i kor inbilas

i vägg och inklädes på lämpligt sätt.

- 1944
- Invigning av kyrkans nya orgelverk i samband med biskopsvisitation av biskop Y Brilioth. Vid den samma uttalade biskopen önskemål om att vid kommande restaurering förändra kyrkans korparti så att predikstolen kan flyttas till kyrkans norrväg. Vidare önskade biskopen se en ommålning av kyrkorummets bänkar samt en komplettering med dörrar på desamma.
  - Kyrkans inventarieförteckning kompletterad med beskrivningar av föremålen.
  - Förslag till vedbod upprättat av byggmästare Fritz Persson
- 1945
- Montering av elektriskt tornur med urtavlor i samtliga väderstreck
- 1950
- Prostvisitation utförd i Almundsryds kyrka varvid behovet av en omputsning och målning av kyrkorummets väggar påtalas
- 1956
- Kyrkstallar sålda till kyrkan för 25 kr per spilta. På anmodan av landsantikvarien beslöt man renovera ett dubbelstall för framtida bevarande
  - Noteras att kyrkans tak av tegel är bristfälligt.
- 1957
- Byggnadstillstånd beviljat för utvändig renovering innefattande bland annat byte av kyrkans tegeltak mot kopparplåt
  - Ytterbågarnas fönsterspröjsar rötskadade. Församlingen önskar avlägsna desamma och istället ha en ytterbåge med hel ruta. Kungliga byggnadsstyrelsen föreslår att ny spröjs i trä tillverkas med en fönsterindelning lika befintlig.
  - Förslag till utvidgning av kyrkogården öster om gamla kyrkogården, samt uppförande av bårhus, ekonomibyggnad och WC
- 1959
- Exteriör renovering
  - Omplanering av Östra kyrkogården
  - Utvidgning av kyrkogården med 8200 m² öster om kyrkan mot sjön med anläggande av terrasser, trappor, häckar, planteringar samt en urnlund. Utfyllnad med 20.000 kbm fin pinnmo till hela gravdjupet
  - Förplatsen framför kyrkan vidgad
  - Kapelliknande bårhus uppfört i högporöst tegel med vitrappade väggar och tak av spån samt invändigt försedd med en fondmålning av konstnären David Ralson
  - Toalettbyggnad samt redskapsbod uppförda i anslutning till kyrkan
  - Tidigare tegeltak på kyrkans långhus och sakristia ersatt med kopparplåt utförd av H. Loeb's plåtslageri, Ryd
  - Sandblästring, upphuggning av sprickor samt putslagningar utförda med KC-bruk på kyrkans samtliga ytterväggar med yttre påslag av rent kalkbruk. Därefter kalkstrykning i fem lager.
  - Fönster målade såväl ut- som invändigt
  - Möte mellan karm och solbänk tätade med Tremco plastkitt
  - Regnvattenledning nedgrävd, utförd med 6 ” cementrör.

- Takstolar förstärkta genom påspikning av dubbla, mot varandra diagonalt ställda, 1”x 4” bräder på varannan takstol.
  - Urtavlorna förgyllda
  - Åskledaranläggningen omlagd
- 1959
- Interiör renovering enligt förslag upprättat av Hans Lindén
  - Trapporna till torn och läktare flyttade från vapenhus in i kyrkorummet
  - Nytt golv i vapenhus av kalksten.
  - Orgelläktaren sänkt 50 cm och kolonner avkortade nedtill.
  - Fem bänkrader avlägsnade längst ned i kyrkorummet med tillskapande av pelargård under läktaren
  - Bänkar ombyggda för ökad sittkomfort, avståndet mellan raderna utökat samt helt nya bänkgavlar tillverkade
  - De fyra ljuskronorna över mittgången har tillsammans med fyra nya kronor placerats i två rader över bänkkvarteren tre av dessa utförda i mässing av Åke Wremp, Angelstad och den fjärde en glaskrona tillverkad vid Gullaskruvs glasbruk, samtliga tillverkade i överensstämmelse med redan befintliga kronor.
  - Predikstolen sänkt med 30 cm
  - Nytt altare av trä placeras en aning framflyttat i koret
  - Nya korfönster av rökfärgat bränt antikglas
  - Korplanet utökas och beläggs med kalksten
  - Trappstegen till korplanet görs om.
  - Korbänkar ombyggda
  - Klockan över altarpredikstolen flyttad till norra långhusväggen över sakristidörren
  - Nummertavlor flyttade från fondväggen till en plats längre ned i kyrkorummet samt kompletterade med ytterligare två nedanför tvärgången
  - Ny dopplats anordnad i koret
  - Äldre väggmålningar på korväggen rengjorda, retuscherade samt konserverade
  - Tidigare takmålningar utförda i jugendstil målas över med en ljus färg, fondramar bevaras
  - Kyrkans väggar ommålade
  - Kyrkbänkar målade i oxblodsfärg
  - Alla ytor nymålade samt tidigare förgyllningar omförgylls
  - Nytt golv i tornkammare
  - Nytt golv av fur i sakristia. Tak av furubräder spikade på lock och laserade.
  - Ny värmeanläggning installerad med uppförande av skorsten enligt förslag av F. Larssons konstruktionsbyrå, Växjö. Befintligt ångvärmesystem ersatt med varmvattenledning.
  - Nya elinstallationer efter förslag av civilingenjör Sven H. Bergman, Karlshamn
- 1960
- Förslag till renovering och tillbyggnad av kyrkans orgel enligt förslag av A. Mårtenssons Orgelfabriks AB i Lund. Förslag till utökning av orgelfasad uppgjort av länsarkitekt Hans Lindén. Intonering i normal tonhöjd.

- Tillbyggnad av orgelfasaden i enlighet med förslag upprättat av H. Lindén. Breddas med omkring en meter på vardera sida. Orgelhuset flyttas åt väster på läktaren.
- Renovering av kyrkoorgeln varvid 8 stämmor byts ut
- 1961 - Ny upphängningsanordning samt elringningsanordning installerad för de tre kyrkklockorna. Klockorna har också försetts med nya kläppar
- 1962 - Ny fondmålning föreställande Kristi tillkommelse enligt Matteus utförd av konstnären David Ralson ovan predikstolen i koret
- 1963 - Invigning av ny kormålning utförd av David Ralson
- 1973 - Ansökan om att placera kororgel avstyrks med reservation att en mycket liten kammarorgel eller piporgel skulle kunna rymmas i koret.
- 1974 - Ny kororgel invigd. Tillverkad av Knut Kaliff, Åkerman & Lund, Knivsta
- 1981 - Korset och kulan på kyrkans tornspira omförgyllda av makarna Hörberg
- 1982 - Kyrkan firar 150-års jubileum
- 1990 - Tillstånd till utvidgning av kyrkogården mot Hönshyltefjorden öster om nuvarande kyrkogård
- 1990 - Tillstånd till uppsättande av äldre gravhäll i gjutjärn på sakristians nordvägg
- 1992 - Förslag till läktarunderbyggnader av K-konsult Sydost AB för anordnande av toalett, kapprum, brudkammare samt städutrymmen. Ursprungligt förslag revideras av ämbetet så att de två innersta pelarna friställs. Arbetena kommer sedermera att utföras i strid mot RAÄ:s rekommendationer.
- 1995 - Tillstånd till exteriör renovering från RAÄ enligt förslag upprättat av Arkitektgruppen Jörgen Ellerfors, Växjö.
- 1996 - Utvändig renovering, Arkitektgruppen Jörgen Ellerfors
  - Renovering av kyrkans fönster, portar och ljudluckor
  - Putsrenovering genomförd. Den tidigare vita fasadfärgen har ersatts med en mjuk guldockra med utgångspunkt i underliggande färgskikt
  - Alla putsytor högtryckstvättade, befintliga lagningar med kalkbruk i tjocka lager bortbilade, sprickor upphuggna och lagade med hydrauliskt kalkbruk. Vid borttagande ned till ren natursten grundas med KC-bruk. Utstockning med KC-bruk. Slätputsade ytor utförs med hydrauliskt kalkbruk. Socklar av KC-bruk förses med lutande överkant i 30 graders vinkel.

- Fönsterbleck av granit högtryckstvättas.
- Fasader avfärgas med kalkfärg våt.
- Taklister i trä renoveras, rötskadat trä byts ut, skrapas rent från flagnande färg och målas om.
- Portar och tornluckor rengörs från färg till trärent underlag. Beslag rengörs, justeras. Rötskadat trä ersätts. Grundning/oljning, kittning samt strykning med linoljefärg.
- Portomfattning i granit högtryckstvättas
- Fönster rengörs från färg. Rötskadade bottenstycken urfräses och ilagas. Kittning på fönsterbågar avlägsnas och utföres på nytt varefter fönstren målas med linoljefärg. Vid skrapning påträffas en underliggande gulockra.
- Stuprörstift ersätts med rostfria dito samt ersätts anslutning till markrör utförda i gjutjärn med nya rör.
- Trappor och plan vattenblästras och fogas om med ett hydrauliskt kalkbruk
- Nya luckor till källartrappa tillverkas och kläs med kopparplåt
- Rötskadat räcke av trä på lanternin avlägsnas.
- Urtavlor rengörs och siffror samt visare förgylls. Textplattor, årssiffror, räckan, galler och gjutjärnsplattor rengörs, justeras och målningsbehandlas. Bokstäver och siffror förgylls.
- Nyinstallation av motorer avsedda för lucköppning och klockringning

2001

- Invändig renovering utifrån förslag upprättat av byggkonsult Gert Johansson
- Omdisponering av koret med borttagande av främre bänkrad i kyrkorummets samt delning av altarringen och utökning av korgolvet.
- Altarring delad och försedd med ny stoppning och nytt tyg
- Puts i kyrkans välvda tak nedriven. Underliggande tunnvälvda tak av kilsågade bräder rengjort och målat.
- Vapenhusets gamla brädtak plockas fram
- Tillskapande av lillkyrka
- Gamla predikstolen ommålad
- Renovering av läktarorgel
- Renovering samt målning av fönster, dörrar och bänkar
- Puts på väggar invändigt samt fönsternischer renoverade
- Belysning infälld under armerad glasskiva mellan kor och första bänkrad
- Elektrifiering utförd av befintliga lampetter
- Konservering av korväggens muralmålningar, altarpredikstol, altare, psalmnummertavlor, ur med strålgång, orgelläktare, orgelfasad, predikstol och altarring
- Sakristian renoverad försedd med möbel utformad för kombinerat arbetsbord/ textilförvaring
- Belysningslist med strålkastare monterad i anslutning till taklist i öster.
- Isolering av kyrkvind med glasull
- Nytt urverk monterat i klockan över sakristidörren
- Installation av brandlarm med linjedetektor
- Belysning av kyrkans dörrar anordnade med spotlights som tänds vid händelse av brand/utrymning.

- Ny Series Pastorum i vapenhuset liksom tavla med bibelvers.
- Översyn och renovering av läckande torntak
- Komplettering av ljudanläggning
- Översyn och dragning av nya elkablar i kyrkorummets ljuskronor

2008

- Pågående utvändig renovering under ledning av byggkonsult Gert Johansson huvudsakligen omfattande:
  - Reparation/omläggning av långhustakets och torntakets ståndrännor.
  - Reparation av underliggande rötskadat svall, rötskadade takstolar till följd av längre tids läckage.
  - Ommålning/renovering av kyrkans portar, ljudluckor och fönster
  - Tillfällig plåtinklädnad på fönstrens karmbottenstycken medges i väntan på nästa fasadrenovering då dessa skall huggas ut och ersättas med nya